

Invasiva växter- vackra men farliga?

De tävlar med infödda växterna om levnadsytor, medför sjukdomar samt smittor och kan vara skadliga för människor. På grund av vår världs mer globala natur upptäcks varje år mer och mer växter där de inte hör hemma. Det kanske inte låter så hotande, men dessa små och stora arter har enormt stora konsekvenser på växtlivet.

Fotografi av Bei q

Blomster som förgiftar den biologiska mångfalden

Invasiva växter hittas runt om i hela Sverige, från de gröna skogarna uppe i Norrland till Skånes sköna slätter. En av den mest förekommande arten är lupinen. Den är till och med så vanliga att en stor del av befolkningen inte ens vet att den är invasiv, säger Thomas Tranefors som är miljöstrateg i Tranemo kommun. Sveriges Lantbruksuniversitet skriver 2020 i artikeln "Blomsterlupin" att där lupinerna breder ut sig har andra växter svårt att överleva. Denna förödande egenskap är inte lupiner ensam om att inneha, utan är gemensam för alla invasiva arter och skapar stora problem för vår biologiska mångfald. Många förblindas dock av blommans fina färger och glömmer bort att färgsprakande hav av lupiner har enorma konsekvenser på vår miljö.

Vad det innebär att en art är invasiv är något elever lär sig i skolan under biologielektionerna, men det är hos många en kunskap som lätt glöms bort. För att förnya era minnen, är en invasiv art en art som hamnat i ett ekosystem som den från början inte tillhör och skadar de arter som ursprungligen växer eller lever där. Thomas Tranefors menar även att de invasiva arterna framförallt konkurrerar ut andra växtarter och minskar den biologiska mångfalden. Det kan i sin tur skapa ekonomiska problem eftersom människor är beroende av de biologiska resurserna i ekosystemet och det går åt resurser samt pengar när kommunen väljer att ta bort dem. Tranemo kommun är relativt förskonade jämfört med andra kommuner, framförallt med parkslide som orsakar störst besvär, men kommunen har stora problem med andra arter såsom lupin.

Kampen mot invasiva arter har hållit på länge och börjar redan på en internationell nivå hos Europeiska Unionen. Naturvårdsverket skriver 2014 i artikeln "EU-förordningen om invasiva främmande arter" att EU har ett register på invasiva arter för att minska spridningen och bevara Europas biologiska mångfald. Inom EU är det förbjudet att "importera, sälja, odla, föda upp, transportera, använda, byta, släppa ut i naturen eller hålla levande exemplar av de arter som finns upptagna på EU-förteckningen över invasiva främmande arter. Det är inte heller tillåtet att låta dessa arter växa eller reproducera sig." För att vinna striden mot de vackra inkräktarna räcker det inte med att problemet endast tas upp på en internationell nivå. Utan myndigheter, kommuner och privatpersoner måste arbeta tillsammans för att framgångsrikt bekämpa de invasiva växterna. Hur ser det ut i din närhet? Arbetar du för att bekämpa de invasiva arterna som kanske tar över i din trädgård?

VISSTE DU ATT

Blomsterlupinen importerades till Sverige för att användas som trädgårdsväxt, men redan 1870 rapporterades den för första gången som förvildad. Växten hittas idag i alla delar av Sverige förutom i fjällen och i Norrbottens inland enligt Sveriges Lantbruksuniversitets artikeln "Blomsterlupin" från 2020.

Fotografi av Matthias Böckel

Vilka bär ansvar över de invasiva växterna i Sverige?

Sverige har generellt sett inte tidigare haft särskilt stort problem med invasiva arter, men på grund av den utvecklade handeln, den ökade globaliseringen och klimatförändringar har läget blivit mer kritiskt skriver Naturvårdsverket i artikeln "Främmande arter i Sverige" 2020. Havs- och vattenmyndigheten skriver 2013 i artikeln "Miljöövervakningsenheten" att det i Sverige främst är två nationella myndigheter som arbetar kring invasiva arter. Naturvårdsverket ansvarar för de arter som lever på land medan Havs- och vattenmyndigheten arbetar med de djur och växter som av olika anledningar har hamnat i våra vattendrag. Det är även deras ansvar att vägleda kommunen och Länsstyrelsen så att deras arbete med invasiva arter bedrivs på ett effektivt sätt.

I Sverige har alla län en skyldighet att utrota de invasiva arterna som är EU-listade, förutom de som redan har stor spridning i landet. Kommunen har på samma sätt som Länsstyrelsen en skyldighet att se till att invasiva arter inte planteras på allmänna platser som i till exempel parker. De har även ansvar att bekämpa arten, om en invasiv art skulle sprida sig till en allmän plats. Ett annat viktigt ansvar som kommunen har är att se till att de invasiva arterna bekämpas på rätt sätt. Kommunen måste även hela tiden arbeta för att förmedla kunskapen till allmänheten skriver Länsstyrelsen i artikeln "Invasiva främmande arter". Thomas Tranefors menar att de i Tranemo kommun arbetar med att sprida informationen om invasiva arter på flera sätt. Bland annat via sociala medier och kommunens hemsida, men också genom att årligen upplysa allmänheten om situationen i samband med att allt fler vistas ute i naturen under sommarhalvåret. Tranemo kommun planerar även att sätta upp information vid återvinningscentraler där många av de invasiva arterna slängs. Han säger också att metoderna har fungerat och kunskapen om invasiva arter har ökat de senaste åren bland Tranemo kommuns invånare.

The Nature Individer menar i artikeln "Invasive Species: What You Can Do" från 2013 att individer också kan hjälpa till att minska spridningen av invasiva arter och bevara den biologiska mångfalden. Det hjälper att spendera fem minuter extra i blomsterhandeln och kontrollera att arten du köper inte är invasiv. Om informationen är svår att hitta är personalen säkert glad att hjälpa till. Även att byta ut invasiva arter i trädgården mot inhemska arter kan minska spridningen. På resande fot är det också viktigt att inte importera frukt, växter och frön, eftersom de kan bli invasiva i det svenska ekosystemet. Släng inte heller lupinerna från midsommar i komposten, utan kör till en soptipp och lämna de i brännbart. Dessa små gärningar kan göra stor skillnad och främjar vårt ekosystem.

RÅD FRÅN EXPERTEN

Finns det något vi privatpersoner egentligen kan göra och är det något som vi ska tänka på tills nästa gång vi plockar lupiner till skolavslutningen?

Thomas Tranefors bästa råd är att skaffa kunskap, med kunskap har man möjligheten att göra rätt. Lupiner till exempel kan vi vara bättre på att slänga i brännbart och inte lämna dem i komposten eller i naturen runt omkring, eftersom det ökar spridningen. Det är också viktigt att inte förblindas av lupinernas skönhet, utan förstå problemen som den vackra blomman medför. Det är först när folk förstår som vi faktiskt kan göra skillnad säger Tranefors.

**"FÖRLUSTEN AV
BIOLOGISK
MÅNGFALD SKER I
DET TYSTA OCH
MÄRKS DÄRFÖR INTE
LIKA MYCKET SOM
KLIMAT-
FÖRÄNDRINGEN.
MEN NÄR VI VÄL
LÄGGER MÄRKE TILL
DET KAN DET REDAN
VARA FÖR SENT"**

**- CRISTIANA PAŞCA
PALMER,
FÖRE DETTA CHEF
FÖR
FN-KONVENTIONEN
OM BIOLOGISK
MÅNGFALD**